

nych i sprzętu do prac w leśnictwie. W części nadleśnictw zorganizowano pokazy terenowe i szkolenia w zakresie bezpiecznej ścinki w warunkach szczególnych zagrożeń (wiatro- i śniegołomy) oraz weryfikacje kwalifikacji pilarzy.

W ocenie inspektorów znacząca poprawa warunków bhp przy pracach w leśnictwie wymaga:

- rozwiązania problemu **nierównej konkurencji** w świadczeniu usług leśnych na rzecz Lasów Państwowych – w przetargach na wykonanie tych usług bardziej konkurencyjne ceny są w stanie zaproponować jednoosobowe podmioty gospodarcze (osoby samozatrudniające się, pracujące na własny rachunek, spółki cywilne, których właścicielami są rolnicy indywidualni) nieponoszące kosztów zatrudniania pracowników, niż profesjonalne, dobrze wyposażone i zorganizowane, wieloosobowe firmy leśne;
- zapewnienia możliwości zawierania wieloletnich kontraktów między nadleśnictwami a profesjonalnymi firmami leśnymi, co dawałoby tym ostatnim szansę rozwoju, inwestowania w lepszej jakości sprzęt, zmechanizowania prac ciężkich i uciążliwych, także polepszenia jakości świadczonych usług;
- formalnego uregulowania sprawy kwalifikacji osób obsługujących wielooperacyjne maszyny leśne, maszyny samojezdne do robót ziemnych, budowlanych i operacyjnych używanych do prac związanych z pozyskaniem, zrywką i wywozem drewna;
- aktualizacji instrukcji bhp przy wykonywaniu podstawowych prac z zakresu gospodarki leśnej z roku 1997.

20. Kontrole spełniania wymagań zasadniczych wyrobów przez producentów i dostawców – działania w ramach nadzoru rynku

Stosownie do zapisów *ustawy z 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności*, Państwowa Inspekcja Pracy w 2007 r. kontynuowała działania w ramach nadzoru rynku wyrobów, dla których wymagania określono w *dyrektywach nowego podejścia*. Pracownicy obsługujący maszyny i urządzenia lub korzystający ze środków ochrony indywidualnej, w związku z występowaniem w środowisku pracy czynników szkodliwych bądź niebezpiecznych, stanowią bowiem znaczącą i szczególną grupę użytkowników tych wyrobów. Kontrole polegały przede wszystkim na sprawdzeniu, czy wyroby znajdujące się w zakładach pracy spełniają zasadnicze wymagania bezpieczeństwa i ergonomii w zakresie konstrukcji, a także inne wymagania określone

w przepisach, takie jak: oznakowanie CE, deklaracja zgodności, czy sposób dokonania oceny zgodności.

Kontrolami objęto wyroby podlegające rozporządzeniom Ministra Gospodarki wdrażającym do prawa polskiego postanowienia 7 *dyrektyw nowego podejścia*, znajdujących się w kompetencji Państwowej Inspekcji Pracy (rozporządzenia w sprawie środków ochrony indywidualnej, maszyn i elementów bezpieczeństwa, urządzeń dźwigowych, sprzętu elektrycznego, urządzeń spalających paliwa gazowe, urządzeń ciśnieniowych, urządzeń i systemów ochronnych przeznaczonych do użytku w przestrzeniach zagrożonych wybuchem). Przeprowadzono je łącznie u 1138 pracodawców, którzy wyposażyli stanowiska pracy w maszyny i urządzenia techniczne bądź dostarczyli pracownikom środki ochrony indywidualnej wprowadzone do obrotu od 1 maja 2004 r.

Oceniono ogółem 1498 wyrobów, w tym 474 (32%) zostały zakwestionowane przez inspektorów pracy.

Strukturę kontrolowanych wyrobów z podziałem na *dyrektywy nowego podejścia* zawiera tabela.

W ramach kontroli ukierunkowanych na monitorowanie zgodności z wymaganiami kolejnych grup wyrobów, których stosowanie wiąże się z dużym zagrożeniem dla bezpieczeństwa i zdrowia pracowników, szczegółowej ocenie poddano: maszyny i urządzenia rolnicze, maszyny pakujące oraz obuwie o cechach ochronnych i odzież ochronną.

Inspektorzy pracy ujawnili następujące uchybienia:

- w zakresie **maszyn i urządzeń rolniczych** (sprawdzono 393 wyroby, zakwestionowano 54, tj. 14%):
 - niespełnienie wymagań zasadniczych w zakresie konstrukcji, budowy i wyposażenia m.in.: brak: urządzeń ochronnych, zabezpieczenia stref roboczych, tabliczek znamionowych producenta, napisów ostrzegawczych w jęz. polskim, znaków i barw bhp w miejscach niebezpiecznych – 35 wyrobów (9%) oraz nieprawidłowości dotyczące instrukcji użytkownika, w tym: brak instrukcji bezpiecznej obsługi, nieprzetłumaczenie instrukcji na język polski, brak wymagań związanych z bezpieczną obsługą – 27 wyrobów (7%),
 - brak lub nieprawidłowe deklaracje zgodności, w tym m.in. brak wyszczególnienia wszystkich dyrektyw i krajowych przepisów, które powinny spełniać oceniane maszyny, brak podpisów osób uprawnionych do wystawiania deklaracji zgodności – 31 wyrobów (8%),
 - brak lub niewłaściwe oznakowania CE – 18 wyrobów (5%);

Wyniki kontroli z podziałem wg dyrektyw nowego podejścia

Dyrektywa	Liczba kontrolowanych wyrobów	Odsetek wyrobów do których zgłoszono zastrzeżenia
2006/95/WE sprzęt elektryczny niskonapięciowy LVD	260	47
89/686/EWG środki ochrony indywidualnej PPE	554	28
90/396/EWG urządzenia spalające paliwa gazowe GAD	18	17
95/16/WE dźwigi i ich elementy bezpieczeństwa LD	6	33
97/23/WE urządzenia ciśnieniowe PED	15	20
98/37/WE maszyny i ich elementy bezpieczeństwa MD	899	33
94/9/WE urządzenia i systemy ochronne przeznaczone do użytku w przestrzeniach zagrożonych wybuchem ATEX	6	17

- w zakresie **maszyn pakujących** (sprawdzono 290 wyrobów, zakwestionowano 79, tj. 27%):
 - niespełnienie wymagań zasadniczych w zakresie konstrukcji, budowy i wyposażenia, m.in.: brak osłon części ruchomych, brak oznakowania elementów przycisków sterujących, oznakowania wyłączników awaryjnych, znaków bhp – 55 wyrobów (19%), brak lub nieprawidłowe instrukcje użytkowania, w tym: brak przetłumaczenia instrukcji na język polski, brak informacji o emitowanym hałasie – 37 wyrobów (13%),
 - brak lub nieprawidłowe deklaracje zgodności, w tym m.in. brak wyszczególnienia norm zharmonizowanych, które powinny spełniać oceniane maszyny – 44 wyroby (15%),
 - brak lub niewłaściwe oznakowania CE – 21 wyrobów (7%);
- w zakresie **innych maszyn i urządzeń technicznych** (sprawdzono 468 wyrobów, zakwestionowano 208, tj. 44%):
 - niespełnienie wymagań zasadniczych, m.in.: brak lub nieprawidłowe urządzenia ochronne, niewyznaczenie stref niebezpiecznych, brak lub nieprawidłowe oznaczenia elementów sterowniczych i wyłączników awaryjnych, brak identyfikacji wyrobu, brak lub niewłaściwe oznakowanie miejsc niebezpiecznych barwami i znakami bhp – 133 wyroby (28%) oraz brak lub nieprawidłowe instrukcje użytkowania, w tym: brak instrukcji, warunków bezpiecznej konserwacji i napraw, niepodanie wartości emitowanego hałasu – 122 wyroby (26%),
 - brak lub nieprawidłowe deklaracje zgodności, w tym m.in. brak potwierdzenia udziału jednostki notyfikowanej w procedurach oceny zgodności maszyny (dotyczy wybranych typów maszyn) – 133 wyroby (28%),
 - brak lub niewłaściwe oznakowania CE – 62 wyroby (13%);
- w zakresie **obuwia i odzieży ochronnej** (sprawdzono 451 wyrobów, zakwestionowano 122, tj. 27%):
 - niespełnienie wymagań zasadniczych, m.in.: wady konstrukcji wyrobów (np. niezgodny z normą sposób naszywania i zbyt mała powierzchnia materiału odbłaskowego w odzieży przeznaczonej dla pracowników, którzy powinni być dobrze widoczni, czy nieodporne na poślizg podeszwy obuwia); niekompletne oznaczenia informujące o rodzaju i poziomie ochrony przed czynnikami szkodliwymi i niebezpiecznymi; brak lub nieprawidłowe instrukcje użytkowania, bez zaleceń i ostrzeżeń mających wpływ na bezpieczeństwo pracowników wyposażonych w odzież i obuwie, takich jak sposób dopasowania, przechowywania i konserwacji, ograniczenia w stosowaniu, czy też brak daty ważności w sytuacji, gdy starzenie się wyrobu mogło przyczynić się do obniżenia skuteczności ochrony; nieprzetłumaczenie instrukcji na język polski (w większości przypadków dotyczyło to odzieży lub obuwia wyprodukowanych w innych państwach Unii Europejskiej lub wcześniej importowanych na ten rynek) - 89 wyrobów (20%),
 - brak lub wadliwe deklaracje zgodności, m. in. bez przywołania właściwych przepisów i norm zharmonizowanych z dyrektywą 89/686/EWG, danych pozwalających na zidentyfikowanie producenta oraz jednostki notyfikowanej, jeśli uczestniczyła ona w procesie projektowania lub produkcji ochron, a także wystawienie deklaracji przez osoby do tego nieuprawnione, głównie przedstawicieli handlowych czy dystrybutorów – 74 wyroby (16%),
 - uchybień związane z oceną zgodności, w tym wybranie procedury oceny zgodności nieodpowiedniej do ryzyka, przed którym środek zabezpiecza, brak certyfikatu oceny typu WE dla odzieży i obuwia o konstrukcji innej niż prosta (kat. II i III); brak informacji o jednostce notyfikowanej sprawującej nadzór nad jako-

ścią wyrobów o konstrukcji złożonej (kat III), np. odzieży chroniącej przed stężonymi chemikaliami – 32 wyroby (7%),

- nieprawidłowy sposób umieszczenia na wyrobie oznakowania znakiem CE lub brak takiego znaku – 21 wyrobów (5%).

W grupie obuwia i odzieży ochronnej szczególnie liczne niezgodności z zasadniczymi i innymi wymaganiami inspektorzy pracy stwierdzili w przypadku wyrobów przeznaczonych dla spawaczy, a także odzieży ostrzegawczej. Środki te były często wytwarzane w niewielkich, różniących się między sobą partiach, z materiałów różnej jakości, a wprowadzane je do obrotu bez potwierdzenia oceną typu w jednostce notyfikowanej deklarowanych parametrów ochronnych. Ponadto w przypadku kamizelek i kurtek ostrzegawczych producenci i importerzy niejednokrotnie większą wagę przywiązywali do spełnienia potrzeb odbiorcy w zakresie estetyki ubrań, niż obowiązujących norm gwarantujących właściwą widzialność użytkowników.

Pozostałe kontrole 103 środków ochrony indywidualnej prowadzono w ramach działań rutynowych oraz sprawdzania skarg i informacji wskazujących, że wyroby znajdujące się w przedsiębiorstwach są wadliwe. Zastrzeżenia wzbudziły 34 ochrony (33%). Stwierdzone nieprawidłowości w znacznej mierze pokrywały się z uchybieniami ujawnionymi w trakcie kontroli obuwia i odzieży ochronnej.

Jeśli oględziny wyrobów oraz analiza dostarczonych dokumentów związanych z oceną zgodności budziły uzasadnione podejrzenia, że nie spełniają one zasadniczych wymagań, **pobierano próbki w celu przeprowadzenia badań w akredytowanych laboratoriach.** Testom poddano m.in.: 3 rodzaje obuwia chroniącego przed uszkodzeniami mechanicznymi lub działaniem substancji chemicznych sprowadzonego z Włoch, kamizelkę ostrzegawczą pochodzącą z Chin, obuwie bezpieczne produkcji francuskiej, rękawice, nieznanego pochodzenia, chroniące przed zagrożeniami mechanicznymi, fartuch dla spawaczy oraz 2 typy przenośników śrubowych produkcji krajowej. Wyniki badań potwierdziły zastrzeżenia inspektorów pracy.

W związku ze stwierdzonymi zagrożeniami dla zdrowia lub życia użytkowników wyrobów, inspektorzy pracy w trakcie prowadzonych kontroli wydali 31 **decyzji zabraniających** dalszego (na okres do dwóch miesięcy) przekazywania: maszyn i urządzeń rolniczych oraz maszyn dla przemysłu spożywczego (11 decyzji), środków ochrony indywidualnej (7), pozostałych maszyn i urządzeń technicznych (13).

Wobec podmiotów odpowiedzialnych za wprowadzenie do obrotu wyrobów wadliwych wszczęto 223 postępowania dotyczące: maszyn i urządzeń rolniczych oraz dla przemysłu spożywczego (57

postępowań), środków ochrony indywidualnej (63), innych maszyn i urządzeń technicznych (103). Ponadto okręgowi inspektorzy pracy **skierowali do rejonowych prokuratur zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa** przez producentów i importerów 8 wyrobów, m.in.: dwóch typów fartuchów skórzanych przeznaczonych dla spawaczy, automatu szklarskiego, maszyny do cięcia na gorąco wyrobów włókienniczych, maszyny pakującej dla przemysłu cukierniczego. Sprawy te są jeszcze w toku.

W przypadku pozostałych, mniej istotnych nieprawidłowości, takich jak np. wadliwe oznakowanie wyrobu, błędy formalne w deklaracji zgodności, nieprawidłowości dotyczące instrukcji niemające jednak bezpośredniego wpływu na bezpieczeństwo użytkowników – wnioskowano o ich dobrowolne usunięcie. W efekcie jeszcze w trakcie trwania czynności kontrolnych producenci, importerzy, odbiorcy dostaw wewnątrzspółnotowych i dystrybutorzy podejmowali odpowiednie kroki naprawcze dostosowujące wyroby do wymogów przepisów.

W 2007 r. do Państwowej Inspekcji Pracy wpłynęły **82 wnioski od organów celnych o opinię w sprawie wyrobów importowanych spoza europejskiego obszaru gospodarczego.** W 49 przypadkach inspektorzy pracy wydali opinie negatywne i niezgodne z wymaganiami wyroby – m. in. rękawice z Chin, okulary ochronne z Tajwanu, wyposażenie linii do produkcji okien z Chin, urządzenia do druku tkanin z Australii – nie zostały dopuszczone do obrotu na europejskim rynku.

Warto podkreślić, że działania podejmowane wspólnie przez Państwową Inspekcję Pracy i organy celne są szybką i przynoszącą znaczne efekty formą eliminowania wyrobów wadliwych. Negatywna opinia inspektora pracy powoduje bowiem zatrzymanie całych dostaw środków ochrony indywidualnej lub maszyn zanim trafią one do zakładów pracy.

Wraz z kontrolami inspektorzy pracy prowadzili **działania doradcze** adresowane do producentów, dostawców i użytkowników wyrobów. Zainteresowanym przedsiębiorcom udzielano porad, przekazywano im bezpłatne publikacje wydane nakładem PIP, zawierające kompendium wiedzy o zasadniczych wymaganiach, a także udostępniano informacje na stronach internetowych okręgowych inspektoratów pracy. Istotną rolę w działalności edukacyjnej spełniają targi i wystawy branżowe uwzględniające problematykę nadzoru rynku (np. podczas konferencji towarzyszących targom „Innowacje – Technologie – Maszyny”, które odbyły się w czerwcu 2007 r. w Poznaniu, przedstawiono wynikające z dy-

rektyw nowego podejścia wymogi, jakim wyroby użytkowane w środowisku pracy powinny odpowiadać).

Wyniki kontroli wskazują na **zróżnicowany poziom respektowania przepisów** w zakresie oceny zgodności. Obok wyrobów bezpiecznych, spełniających wszystkie odnoszące się do nich wymagania, w obrocie dostępne są wyroby nieprawidłowo wykonane, którym często nie towarzyszy odpowiednia dokumentacja i instrukcje przeznaczone dla odbiorców.

Według oceny inspektorów pracy przyczyną stwierdzonych uchybień jest nadal niewystarczająca znajomość prawa. **Zarówno producenci, jak i pracodawcy nabywający środki ochrony indywidualnej czy maszyny – nie zdają sobie w pełni sprawy z wymogów, jakie powinny te wyroby spełniać.**

Istotnym problemem jest również tzw. tani import. Hurtownicy i sprzedawcy poszukują możliwie najtańszych wyrobów, gdyż znajdują one chętnych nabywców. Przyczyn takiego stanu należy upatrywać także w minimalizowaniu przez pracodawców kosztów pracy. W warunkach gospodarki rynkowej i dużej konkurencji niejednokrotnie decydującym kryterium zakupu jest niższa cena środków ochrony indywidualnej czy maszyn. Natomiast kwestie jakości oraz wykonania zgodnie z wszystkimi przepisami Unii Europejskiej, nie zawsze brane są pod uwagę.

Wyniki działań Państwowej Inspekcji Pracy w zakresie nadzoru rynku prowadzą do następujących wniosków:

- uzasadnione jest kontynuowanie w kolejnych latach kontroli ukierunkowanych – na podstawie analiz wypadków i chorób zawodowych – na grupy maszyn i urządzeń stwarzających potencjalnie duże zagrożenie wypadkowe oraz grupy środków ochrony indywidualnej zabezpieczających przed istotnymi szkodliwościami zawodowymi;
- działania kontrolne wymagają stałego wsparcia pozakontrolnymi formami oddziaływania o charakterze edukacyjno-promocyjnym, w celu podniesienia świadomości zarówno producentów i importerów maszyn, urządzeń technicznych i środków ochrony indywidualnej, jak i pracodawców wyposażających w nie stanowiska pracy;
- wskazane jest dalsze zacieśnianie współpracy z innymi organami wyspecjalizowanymi w nadzorze rynku wyrobów objętych kontrolami Państwowej Inspekcji Pracy, a także z organami celnymi – w zakresie podejmowania wspólnych działań zmierzających do ograniczenia napływu z importu (zwłaszcza z krajów azjatyckich) wyrobów niepełniających wymagań.

21. Przestrzeganie przepisów bhp w zakładach prowadzących działalność budowlaną

A. Zagadnienia ogólne

W roku 2007 inspektorzy pracy przeprowadzili 5020 kontroli na 2 705 budowach. Na 1945 budowach wykonywano prace na wysokości, na 296 – roboty ziemne i w wykopach, a na 66 – roboty rozbiórkowe i remontowe. Skontrolowano 4286 pracodawców, zatrudniających 64,2 tys. pracowników, w tym ponad 4,4 tys. kobiet i 498 młodocianych.

Najistotniejsze nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli przedstawiono na wykresach.

Skala stwierdzonych w 2007 r. naruszeń przepisów bhp – w porównaniu do roku poprzedniego – **jest nadal bardzo duża i w zasadzie nie uległa większym zmianom.** Najwięcej nieprawidłowości stwierdzono podczas kontroli pracy na **rusztowaniach** (86% budów). Dotyczyły one przede wszystkim budowy i stanu technicznego rusztowań, mimo że obecnie najczęściej użytkowane są rusztowania systemowe, których montaż powinien odbywać się na podstawie dokumentacji techniczno-ruchowej. Niestety na 53% budów stwierdzono brak odbioru 284 rusztowań. **Często są one montowane przez osoby nieposiadające odpowiednich uprawnień.** Podesły rozładunkowe nagminnie nie są zabezpieczone odpowiednimi balustradami. Montują je osoby przypadkowe z elementów dostępnych na budowie, najczęściej z szalunków. Ani bezpośredni użytkownicy, ani osoby nadzorujące pracowników (kierownik budowy) nie wiedzą, jakie jest ich dopuszczalne obciążenie.

Aż na 81% kontrolowanych budów stwierdzono naruszenia przepisów i zasad bhp podczas wykonywania prac na wysokości. Wśród nieprawidłowości stwarzających bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia i życia ludzkiego należy wymienić w szczególności: brak środków ochrony zbiorowej przed upadkiem z wysokości (69% budów), nie stosowanie środków ochrony indywidualnej zabezpieczających przed upadkiem z wysokości (61%), pracę na rusztowaniach nieposiadających prawidłowych balustrad (78% budów). Najczęściej wynika to ze specyficznego dla budownictwa szybkiego tempa prowadzenia robót; nieuwzględnienia w harmonogramie wykonywania robót budowlanych – prac zabezpieczających; lekceważenia tzw. krótkotrwałych zagrożeń, które znikną samoistnie wraz z zakończeniem prac na wysokości. Najbardziej niepokojące jest to, że nieprawidłowości powtarzają się na różnych kondygnacjach wznoszonych obiektów.